

*Shared Experience
Споделен опит*

НАЧАЛНИ СЪТЪПКИ В ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЧРЕЗ ДЕЙНОСТТА НА КЛУБ „МЛАД ПРЕДПРИЕМАЧ“ В III КЛАС

Дарина Спасова

Начално училище „Илия Рашков Блъсков“ – Шумен

Резюме. Пред всеки уважаващ себе си учител винаги е стоял въпросът как в съвременните бурни икономически и политически промени в страната ни да съхрани най-ценното от традиционното българско образование, да го обогати и разчупи с най-новите постижения в сферата на образованието на други страни, но така, че образователният процес да стане по-атрактивен, по-модерен и достъпен и в същото време да генерира пълноценни граждани с лична и професионална реализация в живота.

Настоящата статия разкрива първите стъпки в обучението по предприемачество в III клас по програмите на „Джуниър Ачийвмънт България“.

Keywords: entrepreneurship, producer, architect, primary school, education

„Предприемачите не се раждат, те се създават“

Това мото, залегнало в основата на програмите на организацията „Джуниър Ачийвмънт България“ (ДАБ) провокира моя интерес, а впоследствие и вземането на решение да започна работа в търсенето на нови пътища и средства за подобряване на качеството на преподавателската дейност в търсенето на ефективни интерактивни методи на обучение и възпитание, за постигане на по-високи резултати в обучението и възпитанието на малките ученици чрез обучение по предприемачество.

Неведнъж като педагог съм срещала тревожни статистически данни относно образоваността на нашите ученици относно мястото, което България заема сред другите европейски страни в областта на образованието. Съвсем логично следват въпросите: защо, след като нашите български деца са умни, имат високи постижения на международни състезания, олимпиади, световни проекти, на тях им липсват самочувствие, лидерски умения, инициативност и трудно прилагат на практика наученото в училище? Защо много млади хора, завършили своето образование, не могат да намерят подходяща професия, да стартират самостоятелен бизнес и да намерят своята реализация в живота?

Една от причините за това се крие в лошата комуникация между образованието и бизнеса. Често бизнесът не открива онова, което търси в университетите и училищата, а обучава сам кадрите си.

Пътища за преодоляване на подобни проблеми биха могли да се открият в идеите и програмите на организацията „Джуниър Ачийвмънт“, която е най-старата, най-голямата и най-бързо развиващата се неправителствена организация, чиято цел е да образова и вдъхновява младите хора да ценят свободната инициатива, бизнеса, за да подобрят качеството на своя живот. Създадена в САЩ през 1919 г. като програма за социална адаптация, тя е достигнала до повече от 80 милиона млади хора на възраст от 6 до 25-годишна възраст.

Основана в България през 1997 г., „Джуниър Ачийвмънт България“ (ДАБ) е член на организацията Junior Achievement Worldwide (JAW) и нейното регионално подразделение Junior Achievement – Young Enterprise Europe (JA-YE).

ДАБ си е поставила като основна цел да насърчава свободната инициатива и предприемачеството в учебните заведения, за да се изградят успешни бизнес лидери в нашата страна. Ето защо тя предлага съвременни програми и курсове по бизнес, икономика и развитие на предприемаческия дух чрез образователни и практически дейности по икономическа и финансова грамотност, бизнес умения, лидерство и стратегии за успех.

Програмите на ДАБ са ориентирани към бъдещето на младите хора и обединяват идеята за учене чрез практика, учене през целия живот и взаимодействие между бизнеса и обществото.

Обучението в предприемачество развива дух на предприемчивост у всеки човек. То формира икономическо мислене и предприемаческо поведение в условията на свободна стопанска инициатива и подготвя младите хора за професионална реализация и развитие.

Удачно ли е този вид обучение да започне в ранна училищна възраст? Категорично – да. Предприемачеството е поставено на седмо място сред осемте ключови компетентности.

Обучението по предприемачество в училище е насочено към повишаване на инициативността и творческото начало. При този вид обучение се прилага подходът на учене чрез практика – проучване, анализ, проекти, игри, ситуации, което допълва празнините в традиционното обучение в училищна среда. Предвиденото учебно съдържание помага на учениците: да осъзнаят връзката на индивида с обществото; да се научат да определят движението на ресурсите в обществото; да се научат сами да планират своята дейност, за да намират решения; да използват екипната работа за постигане на общи цели.

Следвайки методиките на ДАБ за обучение по предприемачество в начален етап, учениците усвояват чрез практически дейности ценни знания и умения от света на бизнеса; развиват т.нар. „меки“ или личностни умения;

създава се култура и осъзнатост за необходимостта от учене през целия живот; добиват увереност и по-свободно изразяват себе си и своите идеи; придобиват практически знания и умения, които лесно прилагат в други сфери на живота. Чрез практически насочени дейности учениците превръщат своите идеи в реалност, влагат творчество и новаторство в работата си, поемат рискове и постигат целите си. В процеса на работа те развиват своите умения, целящи повишаване възможностите за личностна реализация – въображение, изобретателност, находчивост, оптимизъм, решимост да се успее, самоувереност; умения за общуване; умения за вземане на решения; откриване на възможности; индивидуалност, приспособяемост (адаптивност) и готовност за поемане на рискове; практически и теоретични знания за икономическите системи и институции.

Новите стратегии за обучение включват именно дейности с активно участие на учениците: работа по проекти, включително за разработване на местни и национални проблеми; симулативни игри с икономическа насоченост; дейности в полза на обществото; поемане на реални и практически значими отговорности за развитието на училището.

Програмите на „Джуниър Ачийвмънт България“ (ДАБ) за начален етап се прилагат успешно в учебните заведения в цялата страна, проверени са в условията на класната стая и са свързани с препоръките на учители, ученици и консултанти.

Целите на тези програми в началния етап на обучение са малките ученици:

- да се да научат да вземат собствени решения;
- да добият лидерски умения и работа в екип;
- да създават контакти;
- да разберат цената на предприемачеството в обществото;
- да се обучат да ценят свободната инициатива;
- да разбират бизнеса и икономиката и да са добра работна сила.

Към тези цели могат да се добавят и:

– работата по програмите да повиши интереса към ученето и малките ученици да осъзнаят, че желанието им да усвоят определена професия е свързано с по-високо образование;

– учениците да овладеят икономически понятия, чието значение разбират, и по този начин да обогатят речниковия си фонд;

– да се запознаят по-отблизо с характерните особености на родния град и с известни личности и техния принос за просперитета на града;

– децата да осъзнаят своята значимост като бъдещи граждани на града;

– да се възпита самодисциплина и отговорност, която екипната работа изисква, и да осъзнаят факта, че от собствената им дейност и поведение зависи постигането на целите в екипа.

За реализирането на тези цели бе създаден клуб „Млад предприемач“, в който доброволно се включиха ученици от III клас. Като форма за организация на дейността по предприемаческата програма беше предпочетена клубната форма, тъй като тя осигурява повече свобода на действие и достатъчно време. Избрана беше програмата „Нашият град“, която е адаптирана за третокласници и предоставя практическа информация за различните видове бизнес и многообразието от работните места в един град и включва 5 глобални теми:

- в града;
- да построим град;
- вечеря навън;
- как се прави вестник;
- можеш да разчиташ на банката.

Всяка глобална тема е предвидена за няколко часа, за да има време учениците да постигнат набелязаните цели.

Преди да стартира работата по програмата, учениците получиха специални картички на организацията ДАБ, които послужиха като покана за родителска среща. На тази среща родителите се запознаха със същността и идеите на организацията, с темата и предстоящите дейности, както и с целите и методиката.

Занятията на клуба се провеждаха веднъж седмично като извънкласна дейност по предварително изготвен график. Знанията и умения се изграждаха последователно и поетапно чрез провеждане на практически занятия, в центъра на които беше екипната работа. Главна задача, която се постави във всяко занятие, беше да се поддържа интересът на децата с нещо ново и различно, да се приучват и стимулират сами да вземат решения, да добиват лидерски умения и работа в екип, да създават контакти, да разберат цената на предприемачеството в обществото, да се научат да ценят свободната инициатива, да разберат бизнеса и икономиката. В основата стоеше убеждението, че правилно организираната дейност ще се окаже стимул към избора на различни професии от тяхна страна, като основа за бъдещото им кариерно развитие.

Програмата „Нашият град“ включваше и овладяването на някои основни понятия, подходящи за съответната възрастова група, а именно: архитект на общината; бизнес; взаимозависимост; град; данъци; държавна власт; зони; приход; производител; потребител; предприемач и др. Тези понятия се овладяваха поетапно, като се включваха в комуникацията между децата.

На малките предприемачи много им допадна новата роля на учителя партньор в съвместната работа. Дистанцията помежду им беше сведена до минимум. Ефективно се оказва ученето чрез сътрудничество като иновативно направление, при което се използват разнообразни методи на обучение – метод на проектите, дискусия и др. По този начин учениците не само усвояват знания, но имат реална възможност да формират личностни качества като симпа-

тия, самостоятелно мислене, търпение, толерантност, готовност за отговорно и подкрепящо поведение. А темите, които програмата „Нашият град“ включва, се оказаха благоприятни за работа в тази насока.

Неусетно малките ученици започнаха да подобряват своите комуникативни умения, научиха се да работят в екип и сътрудничество, подобряваха организационните си умения и креативност. Дори и по-плахите деца, които в обикновена учебна среда срещаха затруднения, по време на занятията на клуба станаха по-действени и активни, превърнаха се в проводници на интересни идеи, които споделяха без притеснение. Благодарение на използваните иновативни методи учениците от пасивни слушатели се превърнаха в активни, творчески личности, интерпретиращи необходимата информация.

Много важен момент в работата на клуба се оказа контактът с консултанти доброволци: бизнесмени и обществени личности, които са известни в нашия град. Съвместните срещи с подобни личности улесниха възприемането на необходимата информация, а личностите на консултантите послужиха като модели за подражание.

Така например при темата „Да построим град“ учениците се запознаха с дефиницията за град, с различните професии в строителния бизнес, със значимостта на градското планиране като фактор за икономическо развитие. След като изучиха видовете градски зони, малките предприемачи посетиха кабинета на главния архитект на града, който влезе в ролята на консултант и запозна учениците с професията на архитекта, сподели с тях своите задължения и отговорности като главен архитект. Децата с гордост показаха своите дневници „Джуниър“, в които са отразили виждането си за бъдещето на град Шумен. Чрез такива дейности те осъзнават своята значимост за града като негови бъдещи граждани.

Особено ценна в работата на клуба се оказа екипната работа. При този вид организация задачите се разпределяха според възможностите и желанията на децата (кой какво умее и как работи най-добре). Така малките предприемачи „построиха“ своя град Джуниър. След дълги обсъждания, решаване на противоречия, използвайки наличните знания и придобитите умения, те изработиха и подредиха миниатюрни картонени сгради и направиха макет на града. Този малък град стана част от интериора на класната стая.

Много емоции и настроение предизвика и темата „Вечеря навън“. Тя се реализира в рамките на няколко часа и завърши с открито занятие пред учителите в града и региона, които работят по програми на „Джуниър Ачийвмънт“.

Първото занятие по темата включи посещение на малък ресторант. В ролята си на консултант собственикът представи своите служители и запозна учениците с техните задължения. Сподели за успехите и трудностите, които среща в своята управленска дейност, за начина, по който е стартирал и развива бизнеса си. Малките предприемачи си бяха подготвили интересни въпроси, на които той отговори.

По време на представителната изява по темата малките ученици имаха вече натрупани впечатления за ресторантьорския бизнес и това им помогна с лекота да се справят с поставената им задача – сами да влязат в ролята на собственици на ресторанти от различен тип, да изберат място и име на заведението, да назначат персонал по зададени личностни качества и умения на кандидатите, да изберат меню със здравословна храна, да определят цените на ястията, да изработят реклами на заведенията и др.

На това открито занятие малките предприемачи демонстрираха завидно спокойствие и самочувствие. Използваха усвоените понятия като „потребител“, „производител“, „предприемач“ и др. Вземаха групови решения, като крайният резултат беше насочен към реализиране на обща цел, в случая печалба. При възникнали затруднения, с цел по-доброто разбиране на задачите, както и за по-добрата концентрация, по време на груповата работа учениците се ориентираха по проектирана на дъската с помощта на мултимедия „Рецепта за успех“.

Интересно за децата и ползотворно за работата на клуба се оказа и занятието по темата „Как се прави вестник?“, на което учениците разгледаха целите на вестника като средство за комуникация на хората в един град. Запознаха се с професията на репортера и журналиста. Журналист консултант запозна децата с професиите на хората, с чийто труд е свързано създаването на един вестник, проследи етапите, през които трябва да премине един журналистически материал, докато стигне до читателите. С натрупаните знания и впечатления от срещата с журналиста малките предприемачи влязоха в ролята на репортери, събраха информация по теми, които ги вълнуват, като се ръководеха от „петте основни въпроса“, за да се напише една статия. На последвалото занятие на клуба, събраните статии бяха представени, прецизно изслушани и редактирани. Като завършек на темата децата изработиха свой вестник „Джуниър“, в който поместиха готовите материали от живота на класа и училището. За матрица им послужиха образците, поместени в дневниците „Джуниър“.

Въз основа на натрупания опит и впечатления считам, че обучението по предприемачество, представено чрез разнообразните дейности на клуб „Млад предприемач“ в трети клас по програмите на „Джуниър Ачийвмънт България“ би следвало да продължи и да се доразвие и в следващите години на обучението. То може да намери място и чрез интегриране в учебното съдържание по различните учебни предмети, за да се осъществи образователната цел – продуктивни и проспериращи личности, способни сами да мислят критично, да творят, да решават проблеми и да са инициативни. Защото няма нищо по-важно от това, нашите малки днес ученици да се превърнат в самостоятелни, здравомислещи, предприемчиви и отговорни утрешни граждани на България.

FIRST STEPS IN ENTREPRENEURSHIP THROUGH THE ACTIVITIES OF THE YOUNG ENTREPRENEURS' CLUB IN THIRD GRADE

Abstract. Every teacher with self respect have always faced one issue – how in times of rapid changes in the economical and political system of a country to rescue the most important features of the traditional education; how to enrich it by applying modern techniques in the educational sphere which other countries are using. When such an approach is chosen it is important to make the education more attractive and appealing to students, more modern and accessible but at the same time the end result should be creating adequate citizens with personal and professional orientation in life.

This article is about first steps in entrepreneurship education in third grade, which is part of the program Junior Achievement Bulgaria.

✉ **Mrs. Darina Spasova**
Primary School „Ilia R. Blaskov“
9, Hristo Smirnenski str.
9700 Shumen, Bulgaria
E-mail: darina_spasova@abv.bg